

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich
RPO-637792 - IX - 9001/10/ZS

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa, 14 stycznia 2010 r.

Pan
Bogdan KLICH

Minister Obrony Narodowej

Wzajemny Respekt Ministrowie

W dniu 10 listopada 2009 r. wizytowałem 6 Brygadę Desantowo - Szturmową w Krakowie. Celem tej wizyty było spotkanie z żołnierzami V zmiany Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Afganistanie, którzy po zakończeniu misji powrócili do kraju.

W trakcie spotkania, żołnierze zgłosili szereg pytań, uwag i ocen dotyczących pełnionej tam służby. Wskazali również na problemy pojawiające się w związku z „profesjonalizacją” Sił Zbrojnych i zapewnieniem tożsamości stopnia ze stanowiskiem, zgodnego z ustaloną strukturą organizacyjną jednostki.

Żołnierze w trakcie spotkania przede wszystkim postulowali zmianę zasad prowadzenia postępowań odszkodowawczych dotyczących żołnierzy rannych podczas misji. Wskazywano zwłaszcza na potrzebę przyspieszenia czasu ich prowadzenia, co spowoduje możliwości skuteczniejszego sfinansowania niezbędnych potrzeb rannych żołnierzy oraz ich rodzin. Sugerowano, z uwagi na obowiązujące wymogi faktyczne i prawne tych postępowań, by organy odszkodowawcze uwzględniając potrzeby rodzin żołnierzy, wypłacały na ich wniosek, w formie zaliczek część należnego świadczenia. Pozytywnie natomiast oceniono reakcję wojskowych organów odszkodowawczych w przypadku śmierci żołnierza podczas misji. W ocenie żołnierzy postępowania te prowadzone są bez zbędnej zwłoki, z troską o zapewnienie rodzinie skutecznej pomocy.

Zgłoszono także potrzebę wprowadzenia do postępowań odszkodowawczych, zasady szybkiego reagowania na potrzeby rodzin żołnierzy, których śmierć nastąpiła na terenie kraju, zaś jej przyczyną były odniesione rany podczas pełnienia misji poza granicami kraju w związku z pełnioną tam służbą wojskową. Postulowano maksymalne skrócenie czasu prowadzenia tych postępowań odszkodowawczych, wzorem prowadzonych w przypadku śmierci żołnierza poza granicami kraju.

Żołnierze zwracali także uwagę na konieczność rozważenia zwiększenia skuteczności pomocy rannym żołnierzom poprzez wprowadzenie takich kryteriów oceny zdrowia żołnierzy, przez właściwe wojskowe komisje lekarskie, by minimalizować ich zwolnienia ze służby wojskowej, np. poprzez kierowanie na stanowiska dopuszczające ograniczoną sprawność poszkodowanego żołnierza.

Wskazywano także na potrzebę ustalenia jednoznacznych zasad kwalifikacji na misje zagraniczne żołnierzy karanych za popełnione wykroczenia czy dyscyplinarnie. Postulowano o ustalenie zamkniętej listy kar eliminujących z misji, co zapobiegłoby występowaniu przypadków wycofywania żołnierzy z realizowanego szkolenia przygotowującego do misji zagranicznych.

Wnoszono także skargi na zbyt późne przesyłanie do jednostek wojskowych rozkazów kierujących żołnierzy na misje. Bywa bowiem, że są one przesyłane już po wyjeździe żołnierzy, zaś te opóźnienia stwarzają trudności w realizacji przedsięwzięć organizacyjnych związanych z przygotowaniem i wyposażeniem żołnierzy.

Z rozgoryczeniem wskazywano na problem praktycznego braku realizacji wniosków o przyznanie odznaczenia „Gwiazda Iraku” nadawanego żołnierzom, funkcjonariuszom i osobom cywilnym, pełniącym nienaganną służbę w PKW - Irak. Przeciągający się proces rozpatrywania wniosków o nadanie tego odznaczenia, mimo złożenia stosownych wniosków przez uprawnionych przełożonych, żołnierze traktują jako wyraz lekceważenia ich roli w realizacji zadań PKW.

Szereg uwag zgłaszano do funkcjonowania w PKW - Afganistan służby medycznej. Jakość opieki lekarskiej oceniono jako niewystarczającą, nie w pełni odpowiadającą warunkom pełnienia tam służby. W ocenie uczestników misji, istnieje konieczność zmiany zasad kwalifikowania lekarzy wojskowych na tę misję oraz rozważenie możliwości kierowania tam wyłącznie wyspecjalizowanego personelu medycznego w zakresie udzielania pomocy w warunkach zagrożeń pola walki. Obecna praktyka kierowania lekarzy do PKW - Afganistan prowadzi, w ocenie żołnierzy, do nadmiernego obciążania ratowników medycznych obowiązkami, które winien realizować wyższy personel medyczny (lekarze).

Problemem jest także system przeprowadzania badań lekarskich żołnierzy po powrocie z misji. Zbyt długi okres oczekiwania na wyniki przeprowadzonych badań, wzmaga obawę żołnierzy przed ewentualnym zarażeniem chorobą zakaźną członków ich rodzin. Nie zgłaszano jednak istotnych uwag do zakresu oraz jakości badań prowadzonych po powrocie do kraju.

Żołnierze korpusu szeregowych zawodowych oraz podoficerowie odbywający służbę wojskową na podstawie kontraktów „czasowych”, podnosili po raz kolejny problem wejścia w życie przepisu ograniczającego czas ich służby do 12 lat. Uważają, że przepis ten spowoduje jedynie zwiększenie ilości żołnierzy rezygnujących ze służby przed wygaśnięciem kontraktów.

Obawiają się także braku perspektyw znalezienia pracy, choćby z racji wieku oraz uzyskanych specjalizacji przydatnych wyłącznie w wojsku. Mimo przedstawienia żołnierzom przesłanego przez Pana Ministra Rzecznikowi Praw Obywatelskich stanowiska w tej sprawie, postulowano jednak o zwrócenie uwagi na potrzebę uregulowania zasad zaliczania okresu służby kontraktowej żołnierzom, którzy zgłaszając się do niej, nie mieli świadomości wystąpienia omawianego ograniczenia czasu służby. Dotyczy to żołnierzy z 8 - 9 letnim stażem zawodowej służby wojskowej.

Wiele uwag zgłaszano również do terminu wypłacania należności finansowej przeznaczonej na uzupełnienie wyposażenia na misji. Opóźnienia w przesyłaniu do jednostek rozkazów o skierowaniu na misję, powodują brak możliwości jej wypłacenia w czasie właściwym dla dokonania niezbędnych zakupów. Wnioskowano o określenie nieprzekraczalnego terminu na sporządzenie wszelkiej dokumentacji koniecznej dla uczestnictwa w PKW.

Zgłaszano także uwagi dotyczące jakości otrzymanego wyposażenia w przypadku skierowania do pełnienia służby poza granicami kraju. Uwagi te dotyczyły głównie jakości kamizelek kuloodpornych, okularów ochronnych i niewystarczającą ilości kompletów bielizny osobistej, które żołnierze zmuszeni są kupować w trybie indywidualnym.

W trakcie spotkania poruszono także problemy odnoszące się do służby pełnionej w kraju.

Podoficerowie podnieśli zwłaszcza problem skutków wchodzącego w życie w dniu 1 stycznia 2010 r. art. 176 ust. 1 i 3 ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych. Jego treść preferuje bowiem żołnierzy, którzy nie osiągnęli jeszcze tożsamości stopnia ze stanowiskiem i posiadają stopień niższy od etatowego oraz wyższy niż ustalony dla zajmowanego przez nich stanowiska. Zgodnie bowiem z treścią tego przepisu, podoficera lub szeregowego, który osiągnął tożsamość stopnia ze stanowiskiem, nie można wyznaczyć na niższe w stopniu stanowisko służbowe. Realizowana w ramach restrukturyzacji armii praktyka obniżania stopni etatowych ustalonych do konkretnych stanowisk, wskutek zmiany struktury etatowej jednostki powodują, że nie istnieje możliwość ponownego wyznaczenia żołnierzy na zajmowane przez niego stanowisko, w przypadku kiedy osiągnął on tożsamość stanowiska ze stopniem. Żołnierze zgłaszając ten problem twierdzili, że dążenie do realizacji w Siłach Zbrojnych zgodności stopnia ze stanowiskiem, nie powinna odbywać się kosztem żołnierzy, który spełniają ten warunek, lecz z uwagi na zmianę przyporządkowania stopnia etatowego do jego stanowiska, nie mogą skorzystać z przepisu art. 176 ust. 1 pkt 3 wyżej wskazanej ustawy. Przepis ten bowiem zezwala na wyznaczenie na niższe w stopniu stanowisko, jedynie żołnierzy posiadających niższy lub wyższy stopień wojskowy od stopnia etatowego. Przepis ten zatem może spowodować, w przypadku podoficerów i szeregowców spełniających warunek tożsamości stanowiska ze stopniem, konieczność zwolnienia

ich ze służby wojskowej, w przypadku braku wakujących etatów o stopniu równorzędnym lub wyższym.

Żołnierze odbywający służbę na podstawie kontraktu zawartego na określony czas, zgłosili uwagi do treści znowelizowanego art. 11 ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych. Przepis ten bowiem w ust. 2 pkt 2 lit. a, przewiduje powołanie podoficera służby kontraktowej do służby stałej, który posiada stopień wojskowy równy lub bezpośrednio niższy od stopnia etatowego stanowiska służbowego, na jakie ma być wyznaczony po powołaniu do służby stałej. Przepis ten zatem nie pozwala na powołanie do służby stałej żołnierza o stopniu wojskowym wyższym niż etatowy, na który mógłby zostać wyznaczony lub niższym niż bezpośrednio niższy od stopnia etatowego.

Podoficerowie i szeregowi zawodowi postulowali także potrzebę wprowadzenia do Konwentu Dziekanów wybranych przez nich przedstawicieli. Brak takiej reprezentacji, mimo podejmowania przez Konwent szeregu problemów żołnierzy tych korpusów osobowych, ocenia się jako przejaw marginalizowania ich problemów. Wnoszono o rozważenie zasadności uznania tego postulatu i doprowadzenia do ustanowienia ich reprezentacji wzorem oficerów.

Żołnierze korpusu szeregowych zawodowych postulowali także wprowadzenie w Siłach Zbrojnych preferującej ich zasady powoływania do korpusu podoficerskiego żołnierzy z tego korpusu. Tak realizowany nabór kandydatów do korpusu podoficerskiego złagodzi skutki wspomnianego wyżej ograniczenia czasu służby, pozwoli na zwiększenie wpływu dowódców jednostek na dobór właściwych kandydatów do służby w korpusie podoficerskim, stworzy perspektywę zawarcia kontraktu stałego poprzez dążenie do spełnienia warunków dla uzyskania stopnia podoficerskiego oraz znacznie złagodzi problem utrzymania specjalistów w strukturach organizacyjnych jednostek wojskowych. Dla realizacji tego postulatu, w ocenie żołnierzy, koniecznym jest usprawnienie procesu szkolenia żołnierzy w zakresie ustalonym dla ich mianowania na pierwszy stopień podoficerski.

Z przebiegu spotkania wynika ponadto, że z uwagi na zakres nowelizacji przepisów ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, uzasadnione wydaje się przeprowadzenie w jednostkach spotkań informacyjnych, zwłaszcza w zakresie nowo wprowadzonych przepisów regulujących ich prawa i obowiązki.

Pozwolę sobie także poinformować, że wykazywana przez żołnierzy wizytowanej jednostki troska o jakość pełnionej służby oraz zaangażowanie w realizacji tak trudnych i niebezpiecznych zadań bojowych, uzasadnia skierowanie na ręce Pana Ministra, w imieniu Rzecznika Praw Obywatelskich, podziękowania i wyrazów szacunku za włożony trud w realizację zobowiązań sojuszniczych i godne reprezentowanie Polskich Sił Zbrojnych poza granicami naszego kraju.

Przestawiając Panu Ministrowi powyższe problemy, na podstawie art. 12 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jedn. Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 z późn. zm.) uprzejmie proszę o zlecenie ich zbadania oraz poinformowanie o poczynionych ustaleniach i podjętych decyzjach.

Z poważaniem

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich